

บทที่ 3

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ ตำบลบ้านสาบ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 250 คน โดยผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

1.4 ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ข้อมูลทั่วไปของจำนวนประชากรตัวอย่าง

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มแม่บ้านผลิตปลาต้มสันเวียงใหม่

ตารางที่ 1 ร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ของกลุ่มแม่บ้านผลิตปลาต้มสันเวียงใหม่

สถานภาพ	รายการสถานภาพ	ร้อยละ	จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250	
			ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(σ)
ระดับการศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา	-		
	ประถมศึกษา	98.40 (246)		
	มัธยมศึกษา	0.80 (2)		
	สูงกว่ามัธยมศึกษา	0.80 (2)		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

		จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250		
สถานภาพ	รายการสถานภาพ	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย (μ)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน(σ)
รายได้			2,500	1,617.28
ตำแหน่งในปัจจุบัน	ประธานกลุ่มแม่บ้าน	0.80 (2)		
	รองประธานกลุ่มแม่บ้าน	1.20 (3)		
	สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	98.00 (245)		
สมาชิกในกลุ่ม	กลุ่มเกษตร	2.80 (7)		
	กลุ่มสหกรณ์และการเกษตร	6.0 (140)		
	กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์	6.00 (15)		
	กลุ่มลูกค้า ธกส.	35.20 (88)		

จากตารางที่ 1 พบว่าส่วนใหญ่แล้วกลุ่มแม่บ้านที่ทำปลาต้มส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย โดยมีผู้จบระดับประถมศึกษา ถึงร้อยละ 98.40 ระดับมัธยมศึกษา และ สูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 0.80 ระดับรายได้ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 2,500 บาท/เดือน แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีระดับรายได้อ่อนช้อย

ตำแหน่งในปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 89.20 รองลงมาเป็นตำแหน่งรองประธาน และเป็นประธานกลุ่ม ร้อยละ 1.20 และ 0.80 ตามลำดับ

สมาชิกในกลุ่ม กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์และการเกษตร ร้อยละ 56.00 รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. ร้อยละ 35.20 และกลุ่มเกษตร ร้อยละ 2.80

จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ทำปลาต้มส่วนใหญ่ร้อยละ 94.80 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา เนื่องจากสมัยก่อนนั้นในการศึกษาภาคบังคับนั้นคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือถ้าเทียบกับในปัจจุบันนี้ก็เท่ากับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และโอกาสที่ลูกสาวในแต่ละครัวเรือนจะมีโอกาสได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจะมีน้อยถ้าหากครอบครัวนั้นมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีลูกในบ้านก็จะมีโอกาสได้เรียนในระดับที่สูงขึ้นไปอีก แต่ถ้าหากเทียบกับครอบครัวที่มีฐานะพออยู่พอกินแล้วจะมีโอกาสที่จะเรียนสูงๆ น้อยมาก เพราะต้องทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวเพื่อความอยู่รอด ไม่มีโอกาสที่จะเรียนและอีกอย่างหนึ่งคือค่านิยมในสมัยนั้น ผู้หญิงส่วนมากจะได้เรียนหนังสือแค่ภาคการศึกษาบังคับเท่านั้น แต่เพียงอ่านออก

เขียนได้ เท่านั้น เหตุผลที่เป็นอย่างนี้เพราะว่า ในสมัยก่อนนั้น พ่อ แม่จะมีแนวคิดที่ว่า ลูกผู้หญิงเมื่อถึงวัยที่จะแต่งงานไปแล้วนั้นก็ต้องมีหน้าที่ ที่ต้องเป็นภรรยาอยู่กับบ้านเลี้ยงลูก ไม่ต้องใช้ความรู้ความสามารถมาก เพราะฝ่ายชายนั้นจะเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเอง ดังนั้นผู้หญิงจึงควรที่จะหัดมารยาทในการเป็นแม่บ้าน หุงหาอาหารมากกว่าที่จะ ไปเรียนหนังสือให้จบสูงๆ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ กลุ่มแม่บ้านผลิตปลาสามมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 2 ร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามแหล่งความรู้ ข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

แหล่งข่าวสาร	ร้อยละ				รวม %
	1 สัปดาห์/ ครั้ง	2-3 สัปดาห์/ ครั้ง	3 เดือน/ครั้ง	ไม่เคย	
1. เอกสาร แผ่นปลิวของ ราชการ	4.80 (12)	0.40 (1)	3.60 (9)	91.20 (228)	100
2. โทรทัศน์	14.80 (37)	1.20 (3)	14.80 (37)	69.20 (173)	100
3. หนังสือพิมพ์	6.40 (16)	0.80 (2)	0.40 (1)	92.40 (231)	100
4. วิทยู	12.40 (31)	0.40 (1)	0.40 (1)	86.80 (217)	100
5. เจ้าหน้าที่ราชการ/เอกชน	5.20 (13)	14.80 (37)	56.80 (142)	23.20 (58)	100
6. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน / หอกระจายข่าว ของหมู่บ้าน	79.20 (198)	9.60 (24)	9.20 (23)	2.00 (5)	100
7. ประชุม/อบรม	5.20 (13)	4.40 (11)	13.60 (34)	76.80 (192)	100
8. ญาติ พี่น้อง (ครอบครัว)	12.40 (31)	1.60 (4)	4.10 (10)	82.00 (205)	100
9. เพื่อนบ้าน	12.40 (31)	2.00 (5)	3.20 (8)	82.40 (206)	100

$\alpha = 0.87$

จากตารางที่ 2 แหล่งความรู้ ข่าวสาร เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับความรู้ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุดถึงร้อยละ 92.40 รองลงมาคือ ไม่เคยได้รับความรู้ข่าวสารจากเอกสาร แผ่นปลิวของราชการ วิทยู ญาติ พี่น้อง การประชุม/อบรม และทางโทรทัศน์ร้อยละ 91.20, 86.80, 82.40, 82.00 และ 69.20 ตามลำดับ แต่กลุ่มแม่บ้านได้รับความรู้ข่าวสาร 1 สัปดาห์ต่อครั้ง ส่วนใหญ่จาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน/หอกระจายข่าว ของหมู่บ้าน ร้อยละ 79.20 รองลงมาคือ ได้รับความรู้ข่าวสาร 3 เดือนต่อครั้ง จากเจ้าหน้าที่ราชการ/เอกชน ร้อยละ 56.80 จากการสังเกตของผู้วิจัยเป็นไปได้ว่า กลุ่มแม่บ้านมี

ความสนิทสนมกับผู้นำของชุมชน จึงมีโอกาสได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารกับผู้นำในชุมชน นั่นก็คือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของราชการ/เอกชน มากกว่าสื่ออื่น ๆ ดังนั้นจึงเป็นแหล่งข่าวสารที่ดีสำหรับการรับรู้ข่าวสารของกลุ่มแม่บ้าน

จากการสังเกตของผู้วิจัย ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นมานาน จึงมีความคุ้นเคยสนิทสนมเป็นการส่วนตัวกับผู้นำชุมชน เพราะว่า ผู้นำชุมชนนั้น กลุ่มแม่บ้านได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกให้เขาได้เข้ามาเป็นผู้นำของชุมชน จึงทำให้เกิดความไว้วางใจ รวมทั้งขอคำแนะนำหรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับผู้นำของชุมชน จึงทำให้มีการพบปะกันบ่อยตามปกติในวิถีชีวิตของชาวชนบท

ตารางที่ 3 ร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนของกลุ่มทาง

เศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และ กลุ่มทางสิ่งแวดล้อม

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

กลุ่ม	ร้อยละ					รวม %
	1 สัปดาห์/ ครั้ง	2-3 สัปดาห์/ ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	2-3 เดือน/ ครั้ง	ไม่เคย	
1. กลุ่มทางเศรษฐกิจ						
1.1 กลุ่มสหกรณ์ และการเกษตร	0.80 (2)	2.00 (5)	2.00 (5)	10.00 (29)	75.80 (187)	100
1.2 กลุ่มผู้ผลิต ปลาสด	4.40 (11)	3.60 (9)	72.80 (182)	9.60 (24)	9.60 (24)	100
1.3 กลุ่มออมทรัพย์	1.60 (4)	0.40 (1)	10.40 (26)	11.60 (29)	76.00 (190)	100
1.4 กลุ่มการเกษตร	0.80 (2)	0.40 (1)	0.4 (1)	2.40 (6)	94.40 (236)	100
2. กลุ่มทางสังคม						
2.1 กลุ่มแม่บ้าน	0.40 (1)	6.0 (15)	5.2 (13)	44.40 (111)	41.20 (103)	100
2.2 กลุ่มฉาบปูนกิจ	0.40 (1)	2.80 (7)	2.8 (7)	68.40 (171)	22.40 (56)	100

ตารางที่ 3 (ต่อ)

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

กลุ่ม	ร้อยละ					รวม %
	1 สัปดาห์/ ครั้ง	2-3 สัปดาห์/ ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	2-3 เดือน/ ครั้ง	ไม่เคย	
2.3 ชมรมลูกเสือ ชาวบ้าน	-	0.4 (1)	-	1.20 (3)	98.80 (24)	100
2.4 อสม.	-	-	0.8 (2)	-	99.60 (249)	100
2.5 มูลนิธิฟื้นฟู ชนบท	1.20 (3)	1.20 (3)	-	-	98.80 (247)	100
2.6 ศูนย์สังคมพัฒนา สังฆมณฑลพะเยา	0.80 (2)	0.80 (2)	-	-	98.80 (247)	100
2.7 กลุ่มพัฒนาเด็ก และสตรีพะเยา	8.80 (22)	-	0.8 (2)	0.80 (2)	96.80 (242)	100
3. กลุ่มสิ่งแวดล้อม						
3.1 กลุ่มอนุรักษ์ ต้นน้ำ	8.80 (22)	-	1.20(3)	9.2 (23)	85.20 (213)	100
3.2 กลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อ การเกษตร	-	-	-	-	83.60 (207)	100

∞ = 0.80

จากตารางที่ 3 การเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายของกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจของกลุ่ม การเกษตร คิดเป็น ร้อยละ 94.40 รองลงมาคือ กลุ่มสหกรณ์และการเกษตร ร้อยละ 75.80 สำหรับกลุ่มแม่บ้านที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทางเศรษฐกิจมากที่สุด 2-3 เดือนต่อครั้งได้แก่ ผู้ผลิตปลาสามรองลงมา เคยเข้าร่วมกิจกรรม 2-3 เดือนต่อครั้งได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 11.60 และกลุ่มสหกรณ์และการเกษตร ร้อยละ 10.00 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านมีการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มอื่น ๆ น้อยมาก และให้ความสนใจแต่กลุ่มของตนเพียงอย่างเดียว

กลุ่มทางสังคม กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่ม อสม.คิดเป็นร้อยละ 99.60 รองลงมาคือ กลุ่มชมรมลูกเสือชาวบ้าน มูลนิธิฟื้นฟูชนบท ศูนย์สังคมพัฒนา สัจจมลฑลพะเยา และกลุ่มพัฒนาเด็กและสตรี คิดเป็นร้อยละ 98.60 และ 96.80 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มแม่บ้านที่เคยเข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่แล้วจะเคยเข้าร่วมกิจกรรม 2-3 เดือนต่อครั้ง ในกลุ่มอาชีพ ร้อยละ 68.40 รองลงมา คือ กลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 44.40 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือ ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายทางสังคมเลย

กลุ่มทางสิ่งแวดล้อม กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมของกลุ่มแม่อนุรักษ์ต้นน้ำ ร้อยละ 85.20 และกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ร้อยละ 83.60

สรุปภาพรวมจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านค่อนข้างต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 5.46, หน้า 49) จากการตอบแบบสอบถาม จะเห็นว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและทางสิ่งแวดล้อมและจากการสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะมีแนวคิดในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆดังกล่าวมานั้น โดยเฉพาะกลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม กลุ่มแม่บ้านไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าควรเป็นหน้าที่ของผู้ชายที่ต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ดังจะเห็นได้จาก กลุ่มมูลนิธิฟื้นฟูชนบท และศูนย์สัจจมลฑลพะเยา ร้อยละ 98.80 ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านนั้นไม่ให้ความสนใจและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มอื่น ๆ แต่ให้ความสนใจเพียงกลุ่มที่ตนกำลังทำอยู่ และให้รายได้แก่ตนเพียงเท่านั้น

ตารางที่ 4 ร้อยละของความคาดหวังของบุคคลที่พูดคุย หรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

กลุ่ม	ร้อยละ					รวม %
	1 สัปดาห์/ครั้ง	2-3 สัปดาห์/ครั้ง	เดือนละครั้ง	2-3 เดือน/ครั้ง	ไม่เคย	
1. พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง	6.80 (17)	1.60 (4)	4.40 (11)	2.80 (7)	84.40 (211)	100
2. เพื่อนบ้าน	8.40 (21)	1.60 (4)	2.80 (7)	2.00 (5)	85.20 (213)	100
3. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	4.00 (10)	6.00 (15)	6.40 (16)	59.60 (149)	24.00 (60)	100
4. องค์กรเอกชน	4.40 (11)	0.40 (1)	0.40 (1)	0.80 (2)	94.00 (235)	100

ตารางที่ 4 (ต่อ)

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

กลุ่ม	ร้อยละ					รวม %
	1 สัปดาห์/ ครั้ง	2-3 สัปดาห์/ ครั้ง	เดือนละ ครั้ง	2-3 เดือน/ ครั้ง	ไม่เคย	
5. ผู้นำชุมชน (ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ)	73.20 (183)	5.20 (13)	9.20 (23)	6.80 (17)	5.60 (14)	100
6. พ่อค้า แม่ค้า ร้านค้า	9.60 (24)	1.20 (3)	2.00 (5)	1.20 (3)	86.00 (215)	100

 $\alpha = 0.85$

จากตารางที่ 4 ความคาดหวังของบุคคลที่เคยคุยหรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลของการศึกษาความถี่ของความคาดหวังของบุคคลที่กลุ่มแม่บ้านเคยคุยหรือชักชวนให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่เคยพูดคุยกับผู้นำชุมชน ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ 1 สัปดาห์ต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 73.20 รองลงมาเจ้าหน้าที่ของรัฐ 2- 3 เดือนต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 59.60 ในส่วนของกลุ่มแม่บ้านที่ไม่เคยคุย หรือถูกชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มองค์กรเอกชน คิดเป็นร้อยละ 94 รองลงมา พ่อค้า แม่ค้า ร้านค้า เพื่อนบ้าน พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 86 85.20 และ 84.40 ตามลำดับ

จากการตอบแบบสอบถามจะสังเกตได้ว่า พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด มีความสนิทสนมมากกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากมีความใกล้ชิดและมีโอกาสที่จะพบกันทุกวัน ไม่ได้มีความคาดหวังให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน แต่ในทางกลับกันเจ้าหน้าที่ของรัฐกลับมีความคาดหวังให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนมากกว่า อาจจะเป็นเพราะว่าหน่วยงานของรัฐที่เข้าไปให้ข้อมูลกับกลุ่ม แม่บ้านนั้นได้เข้าไปให้ความรู้กับกลุ่มแม่บ้านถึงแม้ว่าจะมีความถี่ 2-3 เดือนต่อครั้ง แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ยังมี ความคาดหวังให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน และอีกกรณีหนึ่ง กลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่นั้นมีการรวมตัวกันในการผลิตปลาต้มและได้รับผลประโยชน์สำเร็จอย่างเป็นที่หน้าพอใจ เมื่อหน่วยงานของรัฐเข้าไปดูจึงทำให้มีความคาดหวังที่จะให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ได้ผลดีเหมือนกับการรวมกลุ่มกันทำปลาต้ม

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ตารางที่ 5 ร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

ข้อความ	ร้อยละ		รวม %
	ผู้ตอบถูก	ผู้ตอบผิด	
1. ไม่จำเป็นเสมอไปที่น้ำทิ้งจากการผลิตปลาต้มที่ไม่ผ่านการบำบัด จะมีผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องของ ดิน พืช สัตว์ น้ำดื่ม น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร	22.00 (56)	77.6 (194)	100
2. การกำจัดน้ำเสียจากการผลิตปลาต้มควรมีการแยกเศษปลา และน้ำล้างปลาออกจากกัน เพื่อสะดวกในการบำบัดและลดกลิ่นเหม็นได้	77.20 (193)	22.80 (57)	100
3. น้ำจากการผลิตปลาต้มควรรีบปล่อยลงสู่ท่อน้ำทิ้งทันที เพื่อมิให้เกิดกลิ่นเหม็น	7.60 (19)	92.4 (231)	100
4. หัวปลาที่เหลือจากการผลิตปลาต้มเราไม่สามารถทำอะไรได้เลย นอกจากนำไปทิ้ง	98.40 (246)	1.60 (4)	100
5. ขยะที่เหลือจากการผลิตปลาต้มควรรวมกันนำไปทิ้งที่กองขยะของทางเทศบาลได้เลย	97.60 (244)	2.40 (6)	100
6. ของที่เหลือจากการผลิตปลาต้มหากปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลองแล้ว ไม่สามารถทำให้เกิดน้ำเสียได้	45.20 (113)	54.80 (137)	100
7. การมีบ่อบำบัดน้ำเสียในการผลิตปลาต้มทำให้ สิ้นเปลือง และยังเป็นภาระเพิ่มต้นทุนในการผลิต โดยใช่เหตุ	12.00 (30)	88.00 (220)	100
8. น้ำขาวขำที่ใช้ล้างปลาแล้วหากปล่อยทิ้งลงในคูคลอง โดยไม่มีการบำบัดจะทำให้เกิดน้ำเสียและเกิดกลิ่นเหม็นได้	36.00 (90)	64.00 (160)	100
9. การผลิตปลาต้มหากมีการบำบัดและมีการจัดการก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเป็นแหล่งแพร่ระบาดของเชื้อโรคและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรคต่างๆ	99.20 (248)	0.80 (2)	100

$\alpha = 0.85$

เกณฑ์พิจารณา ตอบถูก ตอบผิด มาจากแบบสอบถามที่ให้ตอบ ใช่ และ ไม่ใช่

จากตารางที่ 5 ในเรื่องเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสำ้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายว่า ความรู้หมายถึง ความรู้ของผู้หญิงที่ผลิตปลาสำ้มในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ใน 2 ประเด็น คือ การจัดการน้ำ และการจัดการขยะ และจากการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ตัดข้อที่ทำให้ค่าความเชื่อมั่นต่ำทิ้งลงไป และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในเรื่องของความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมเท่ากับ 0.85 ได้ใช้แบบสอบถามจำนวน 9 ข้อ เพื่อวัดเกณฑ์เกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ ซึ่งจะพิจารณาผลการวิเคราะห์ตามลำดับต่อไปนี้

ข้อ 1. ไม่จำเป็นเสมอไปที่น้ำที่งอกจากผลิตปลาสำ้มที่ไม่ผ่านการบำบัดจะมีผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องของดิน พืช สัตว์ น้ำดื่ม น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบผิด ร้อยละ 77.60 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบถูกเพียงร้อยละ 2.00 ซึ่งคำถามในข้อนี้เป็นคำถามวางที่จริงแล้วน้ำที่งอกจากผลิตปลาสำ้มนั้นถ้าหากไม่ผ่านการบำบัดก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาก ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยแล้วในการผลิตปลาสำ้มของกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียในการผลิต น้ำล้างปลาสำ้มมากก็จะปล่อยทิ้งไปอย่างนั้นเลย แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านไม่มีความรู้ในการจัดการน้ำที่งอกจากผลิตปลาสำ้ม

ข้อ 2. การกำจัดน้ำเสียจากการผลิตปลาสำ้มควรมีการแยกเศษปลาและน้ำล้างปลาออกจากกัน เพื่อสะดวกในการบำบัดและลดกลิ่นเหม็นได้ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบถูกร้อยละ 77.20 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบผิดเพียงร้อยละ 22.80 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านมีความรู้เกี่ยวกับการกำจัดน้ำเสียซึ่งต้องมีการแยกเศษปลาและน้ำล้างปลาออกจากกัน ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ดั้งเดิมที่กลุ่มแม่บ้านเคยปฏิบัติมาและกลุ่มแม่บ้านก็มีความรู้อยู่แล้ว

ข้อ 3. น้ำจากการผลิตปลาสำ้มควรรีบปล่อยลงสู่ท่อน้ำทิ้งทันที เพื่อมิให้เกิดกลิ่นเหม็น กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบผิดถึงร้อยละ 92.40 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบถูกเพียงร้อยละ 7.60 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านไม่มีความรู้ในการจัดการน้ำที่งอกจากผลิตปลาสำ้ม ซึ่งเกิดจากความเคยชิน คือ ทำตรงไหนก็เททิ้งลงไปตรงนั้นเลยเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

ข้อ 4. หัวปลาที่เหลือจากการผลิตปลาสำ้มเราไม่สามารถนำไปทำอะไรได้เลยนอกจากนำทิ้ง กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบร้อยละ 98.40 และมีกลุ่มแม่บ้านที่ตอบผิดเพียงร้อยละ 1.60 แสดงว่ากลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในการนำส่วนที่เหลือจากการทำปลาสำ้มให้นำไปใช้ได้อีกอย่างอื่น ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย กลุ่มแม่บ้านได้นำหัวปลาที่เหลือจากการทำปลาสำ้มนั้น นำไปตากแห้งและย่างรมควันเพื่อไม่ให้เกิดกลิ่นเหม็นและนำไปขายต่ออีกทีหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอีกจากการนำของที่เหลือนั้นกลับนำมาแปรรูปใหม่เพื่อสร้างรายได้เพิ่ม

ข้อ 5. ของที่เหลือจากการผลิตปลาส้มควรรวมกันนำไปทิ้งที่กองขยะของทางเทศบาลได้เลย ส่วนใหญ่กลุ่มแม่บ้านตอบถูกร้อยละ 98.40 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบผิดเพียงร้อยละ 2.40 ซึ่งแสดงว่า กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในการจัดการของที่เหลือจากการผลิตปลาส้ม และจะมีการคัดแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้ง

ข้อ 6. ของที่เหลือจากการผลิตปลาส้มหากปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลองแล้ว ไม่สามารถทำให้เกิดน้ำเสียได้ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบผิดถึงร้อยละ 54.80 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบถูกเพียงร้อยละ 45.20 ซึ่งคำถามข้อนี้เป็นคำถามลวงเช่นกัน แต่กลุ่มแม่บ้านก็ตอบคำถามในข้อนี้ผิดถึงร้อยละ 54.80 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านไม่มีความรู้ในการจัดการของที่เหลือจากการผลิตปลาส้ม จึงคิดว่าถ้าหากปล่อยลงสู่แม่น้ำแล้วจะไม่ทำให้เกิดน้ำเสียได้

ข้อ 7. การมีบ่อบำบัดน้ำเสียในการผลิตปลาส้มทำให้สิ้นเปลืองและเป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตโดยใช่เหตุ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบผิดถึงร้อยละ 88.00 มีกลุ่มแม่บ้านตอบถูกเพียงร้อยละ 12.00 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านไม่มีความรู้และไม่ให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับการมีบ่อบำบัดน้ำเสียในการผลิตปลาส้ม จากการสัมภาษณ์ กลุ่มแม่บ้านตอบว่าถ้าหากมีการก่อสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียแล้วจะทำให้กลุ่มแม่บ้านต้องเพิ่มต้นทุนในการผลิตขึ้นไปอีกและต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามมาอีกจากการมีบ่อบำบัดน้ำเสีย

ข้อ 8. น้ำขาวข้าวที่ใช้ล้างปลาหากปล่อยลงในคูคลองโดยไม่มี การบำบัดจะทำให้น้ำเสียและเกิดกลิ่นเหม็นได้ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบผิดถึงร้อยละ 64.00 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบถูกเพียงร้อยละ 36.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในเรื่องของการจัดการน้ำทิ้งก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลองเพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน จากการที่ผู้ทำวิจัยเข้าไปสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะตอบว่า น้ำในแม่น้ำลำคลองมีปริมาณมากกว่าน้ำขาวข้าว ถ้าหากปล่อยทิ้งลงไปแล้วนั้นก็ จะไม่ทำให้น้ำในคูคลองเสียและเกิดกลิ่นเหม็นได้ เพราะว่า ธรรมชาติมีวิธีที่ทำให้น้ำในแหล่งน้ำกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องมีการบำบัดน้ำก่อนทิ้งลงไป

ข้อ 9. การผลิตปลาส้มหากมีการบำบัดและมีการจัดการก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเป็นแหล่งแพร่ระบาดของเชื้อโรคและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรคต่างๆ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ตอบถูกถึงร้อยละ 99.20 และมีกลุ่มแม่บ้านตอบผิดเพียงร้อยละ 0.80 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในเรื่องการจัดการน้ำ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ นั้นมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำว่าถ้าหากมีบ่อบำบัดและมีการจัดการที่ดีแล้วก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมได้เลย

สรุปโดยภาพรวมของปัจจัยเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาส้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในการจัดการปัญหา

สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 4.96, หน้า 49) และจากการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยังคงมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำน้อยมาก ซึ่งจะเห็นได้จากคำถามข้อที่ 1 ที่ถามว่า ไม่จำเป็นเสมอไปที่น้ำที่จากการผลิตปลาที่ผ่านการบำบัดจะมีผลกระทบต่อชุมชนในเรื่องของดิน พืช สัตว์ น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งกลุ่มแม่บ้านที่ตอบผิดถึงร้อยละ 77.60 และส่วนของคำถามข้อที่ 3. ที่ถามว่า น้ำจากการผลิตปลาสมควรปล่อยลงสู่ท่อน้ำทิ้งทันทีเพื่อมิให้เกิดกลิ่นเหม็น มีกลุ่มแม่บ้านตอบผิดถึงร้อยละ 92.40 สาเหตุที่กลุ่มแม่บ้านตอบทั้งสองข้อนี้ผิดมากก็อาจจะเป็นเพราะว่าเกิดจากความเคยชินที่เคยปฏิบัติกันมานาน ที่ทิ้งน้ำที่ใช้แล้วทิ้งลงไปอย่างนั้นเลย จึงทำให้เกิดความรู้และความเคยชินจึงยังคงปฏิบัติอย่างนั้นอยู่

1.3 ปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ตารางที่ 6 ร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

ข้อความ	ร้อยละ				รวม %
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่าง ยิ่ง	
1. น้ำที่จากการผลิตปลาไม่จำเป็นต้องผ่านระบบบำบัด เพราะทำให้ต้นทุนการผลิตปลาเปลืองโยใจเหตุ	3.60 (9)	8.40 (21)	86.80 (217)	1.20 (3)	100
2. การผลิตปลาไม่จำเป็นต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพเพราะมีราคาแพง ซึ่งน้ำที่จากกระบวนการผลิตปลาหากปล่อยลงสู่บ่อพักแล้วปล่อยทิ้งก็เพียงพอ	5.20 (13)	12.00 (30)	80.00 (200)	2.80 (7)	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

ข้อความ	ร้อยละ				รวม %
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
3. ขยะหรือกากของเสียจากการผลิต ปลาสด เจ้าของกิจการสามารถนำไปทิ้งที่ กลางป่าของหมู่บ้านได้เนื่องจากอยู่ห่าง ไกลไม่สามารถส่งผลเสียหยาต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อมได้เลย	10.00 (25)	23.60 (59)	66.40 (166)	-	100
4. ขยะหรือวัสดุที่ไม่ใช้และประเภท พลาสติก ขวด กระจก ต่าง ๆ ที่เหลือ จากการผลิตปลาสด ผ่านกระบวนการฆ่า เชื้อแล้ว กลุ่มแม่บ้านสามารถเก็บนำมาใช้ ต่อได้เป็นการนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างดี	8.00 (20)	68.80 (172)	22.80 (57)	0.40 (1)	100
5. สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านทุกคนควรมี ส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำเสียจาก การผลิตปลาสด	18.80 (47)	76.80 (192)	2.80 (7)	1.60 (4)	100
6. การผลิตปลาสดมีการใช้น้ำขาวขาวล้าง ปลา หากมีการปล่อยทิ้งโดยไม่มีการ บำบัดจะก่อให้เกิดน้ำขุ่นมากและเป็น อันตรายต่อสัตว์ในน้ำ	2.40 (6)	28.80 (72)	68.80 (172)	-	100
7. น้ำที่ใช้ล้างปลาในแต่ละครั้งควรมีการ แยกบ่อพักเพื่อการระดมและประหยัด ในการบำบัดน้ำเสีย	5.60 (14)	83.60 (209)	9.20 (23)	1.60 (4)	100

ตารางที่ 6 (ต่อ)

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

ข้อความ	ร้อยละ				รวม %
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
8. น้ำล้างปลาที่มีเลือดปลาผสมมาก สามารถนำมาใช้ในการทำปุ๋ยชีวภาพ	3.20 (8)	89.20 (223)	7.60 (19)	-	100
9. น้ำเสียที่เกิดจากการผลิตปลาส้มจะไม่ เป็นอันตรายต่อพืชและสัตว์โดยตรง เพราะไม่สารเคมีใดๆ	0.40 (1)	9.20 (23)	90.40 (226)	-	100
10. น้ำเสียที่เกิดจากการล้างปลาในการผลิต ปลาส้มจะมีคราบไขมันปลาเจือปนอยู่ มาก ควรมีการใช้วิธีการแยกคราบไขมัน ออกก่อนการปล่อยทิ้ง	9.20 (23)	21.20 (53)	68.00 (170)	1.60 (4)	100
11. การป้องกันและแก้ไขปัญหาขยะที่เกิด จากการผลิตปลาส้มควรเป็นหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ของรัฐ	8.40 (21)	88.00 (220)	3.20 (8)	0.40 (1)	100

 $\alpha = 0.80$

จากตารางที่ 6 ในเรื่องของปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ จากการหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามในเรื่องของปัจจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 0.85 ได้ใช้คำถามจำนวน 11 ข้อ เพื่อวัดทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะพิจารณาผลการวิเคราะห์เป็นแต่ละประเด็นตามตารางที่ 6 ดังนี้

ข้อที่ 1. น้ำทิ้งจากการผลิตปลาส้มไม่จำเป็นต้องผ่านระบบบำบัดเพราะทำให้ต้นทุนการผลิตปลาส้มสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 86.80 รองลงมาเห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 8.40 และ 3.60 ตามลำดับ แสดงว่ากลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการที่ต้องมีการบำบัดน้ำก่อนที่จะทิ้งลงสู่แม่น้ำลำคลอง

ข้อที่ 2. การผลิตปลาส้มไม่จำเป็นต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพและมีราคาแพง ซึ่งน้ำทิ้งจากกระบวนการผลิตปลาส้มหากปล่อยลงสู่บ่อพักแล้วก็ปล่อยทิ้งไปเลยก็เพียงพอแล้ว พบว่ากลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยร้อยละ 80.00 รองลงมา เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 12.00 และ 5.20 ตามลำดับ แสดงว่ากลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติเห็นด้วยกับการที่ต้อง

มีระบบบำบัดน้ำเสีย ที่มีประสิทธิภาพและมีราคาที่เหมาะสม เพราะหากน้ำที่ปล่อยลงเพียงแค่ออกพักเพียงอย่างเดียวไม่มีการบำบัดเสียก่อนแล้วปล่อยทิ้งไปเลยจะทำให้ไนในแม่น้ำลำคลองเน่าเสียได้

ข้อ 3. ขยะหรือกากของเสียที่เหลือจากการผลิตปลาต้ม เจ้าของกิจการสามารถนำไปทิ้งที่กลางป่าของหมู่บ้านได้เลย พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยร้อยละ 66.40 รองลงมา เห็นด้วย และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 23.60 และ 10.00 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่เห็นด้วยกับการที่จะนำขยะหรือกากของเสียที่เหลือจากการผลิตปลาต้มไปทิ้งที่กลางป่าของชุมชนเพราะจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้

ข้อ 4. ขยะหรือวัสดุที่ใช้แล้วประเภท พลาสติก ขวด กระจก ต่างๆ ที่เหลือจากการผลิตปลาต้ม นำมาผ่านกระบวนการนำเชื้อ กลุ่มแม่บ้านสามารถเก็บนำมาใช้ต่อได้เลย พบว่ากลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วย ร้อยละ 68.80 รองลงมา ไม่เห็นด้วย และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 22.80 และ 8.00 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการนำวัสดุที่เหลือใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ เพื่อเป็นการประหยัดพลังงานและลดปริมาณขยะไปในตัวด้วย

ข้อ 5. สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำเสียจากการผลิตปลาต้ม พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติเห็นด้วย ร้อยละ 76.80 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 18.80 และ 2.80 ตามลำดับ แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการที่กลุ่มแม่บ้านทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาน้ำเสียจากการผลิตปลาต้ม เพราะว่า กลุ่มแม่บ้านเป็นผู้มีส่วนที่ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว ดังนั้นกลุ่มแม่บ้านจึงมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาปัญหาน้ำเสียนั้น

ข้อ 6. การผลิตปลาต้มมีการใช้น้ำขาวขาวล้างปลา หากมีการปล่อยน้ำทิ้งไปโดยไม่มีการบำบัดจะก่อให้เกิดน้ำขุ่นมากและเป็นอันตรายต่อสัตว์ในน้ำ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 68.80 รองลงมา เห็นด้วย และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 28.80 และ 2.40 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการที่น้ำขาวขาวเมื่อทิ้งลงไปโดยไม่มีการบำบัดจะทำให้เกิดน้ำขุ่นมากและเป็นอันตรายต่อสัตว์ในน้ำ จากการสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้าน พบว่า กลุ่มแม่บ้านมีความรู้สึกว่ น้ำขาวขาวที่ปล่อยทิ้งไปนั้นมีปริมาณน้อยกว่าไนในแม่น้ำลำคลอง ดังนั้นจะไม่ทำให้เกิดน้ำขุ่นมากและเป็นอันตรายต่อสัตว์ในน้ำ แต่ กลุ่มแม่บ้านไม่เห็นว่า ถ้าหากปล่อยน้ำขาวขาวลงไปในแม่น้ำลำคลองทุกวันแล้ว เมื่อสะสมในปริมาณที่มากแล้วก็จะทำให้เกิดอันตรายต่อสัตว์ในน้ำและทำให้น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสียได้ด้วย

ข้อ 7. น้ำที่ใช้ล้างปลาในแต่ละครั้งควรมีการแยกบ่อบำบัดเพื่อความสะอาดและประหยัดในการบำบัดน้ำเสีย พบว่ากลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติเห็นด้วย ร้อยละ 83.60 รองลงมา ไม่เห็นด้วย และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 9.20 และ 5.60 ตามลำดับ แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วยในการแยกบ่อบำบัดน้ำเสียเพื่อความสะอาดและประหยัดในการบำบัดน้ำเสีย

ข้อ 8. น้ำล้างปลาที่มีเลือดปลาผสมมากสามารถนำมาใช้ในการผลิตปุ๋ยชีวภาพ พบว่ากลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ มีทัศนคติเห็นด้วย ร้อยละ 89.20 รองลงมา ไม่เห็นด้วย และ เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 7.60 และ 3.20 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่เห็นด้วยกับการนำน้ำล้างปลาที่มีเลือดปลาผสมมากมาทำปุ๋ยชีวภาพเพราะสามารถสร้างรายได้ใหม่ขึ้นมาหรือไม่อย่างนั้นก็สามารถลดรายจ่ายในการซื้อปุ๋ยมาใส่ต้นไม้

ข้อ 9. น้ำเสียจากการผลิตปลาส้มไม่เป็นอันตรายต่อพืชและสัตว์โดยตรง เพราะไม่มีสารเคมีใด ๆ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 90.40 รองลงมา เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 9.20 และ 0.40 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการที่จะปล่อยน้ำเสียจากการผลิตปลาส้มลงสู่น้ำลำคลอง เพราะจะเป็นอันตรายต่อพืชและสัตว์

ข้อ 10. น้ำเสียที่เกิดจากการล้างปลาในการผลิตปลาส้มจะมีคราบไขมันปลาเจือปนอยู่มาก ควรมีการใช้วิธีการแยกคราบไขมันออกก่อนการปล่อยทิ้ง พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยร้อยละ 68.00 รองลงมา เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 21.20 และ 9.20 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ไม่เห็นด้วยกับการที่ต้องจะมีการแยกคราบไขมัน จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ กลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับประเด็นนี้ พบว่า ในการแยกคราบไขมันนั้นจะทำให้เสียเวลา และถ้าหากจะต้องการลดเวลาถึงก็ต้องมีตะแกรงดักไขมัน ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อที่ดักไขมัน

ข้อ 11. การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำเสียและปัญหาขยะ ที่เกิดจากการผลิตปลาส้ม ควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า กลุ่มแม่บ้าน มีทัศนคติที่เห็นด้วย ร้อยละ 88.00 รองลงมา เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ ไม่เห็นด้วย ร้อยละ 8.40 และ 3.20 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่เห็นด้วยว่าในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้นควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องเข้ามาดูแล ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยนั้น กลุ่มแม่บ้านจะมีความรู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ คือกลุ่มแม่บ้านจะรอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาจัดการปัญหาดังกล่าวให้เพราะว่า กลุ่มแม่บ้านไม่มีงบประมาณที่จะมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

สรุปโดยภาพรวมจากการวิเคราะห์ จะเห็นได้ว่าทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านที่มีต่อการจัดการน้ำและการจัดการขยะ ของกลุ่มแม่บ้านผลิตปลาส้มบ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 31.50, หน้า 49) และจากการตอบแบบสอบถาม จะเห็นได้ว่าในเรื่องของทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น กลุ่มแม่บ้านมีความรู้สึกที่ต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าว

1.5 ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

ตารางที่ 7 ร้อยละของประชากรตัวอย่างจำแนกตาม การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

ข้อความ	ร้อยละ					รวม
	ทุกครั้ง/ทุก วัน	1 สัปดาห์ ครั้ง	2-3 สัปดาห์ ครั้ง	1 เดือนครั้ง	ไม่เคย	
1. น้ำที่ใช้ล้างปลา ในการทำปลาต้ม	7.20 (18)	6.40 (16)	14.40 (36)	10.00 (25)	62.00 (155)	100
ท่านเคยได้นำไปรด น้ำต้นไม้						
2. น้ำที่ใช้ล้างปลา ส่วนมากท่านจะ ปล่อยทิ้งไปเลย	92.40 (231)	-	-	-	7.60 (19)	100
3. ท่านมีการแยกหัว ปลา เกล็ดปลา ฟองปลา และเลือด ปลาก่อนทำการล้าง ปลาทุกครั้ง	99.20 (248)	-	-	-	0.80 (2)	100
4. ท่านเคยปล่อยน้ำ ล้างปลาลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง	-	-	-	32.80 (82)	67.20 (168)	100
5. ท่านเคยปล่อยน้ำ ล้างปลารวมในบ่อ บำบัดน้ำเสียก่อนที่ จะปล่อยลงสู่แม่น้ำ	8.00 (20)	0.40 (1)	-	-	91.60 (229)	100

ต่อตารางที่ 7 (ต่อ)

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

ข้อความ	ร้อยละ					รวม %
	ทุกครั้ง/ ทุกวัน	สัปดาห์/ ครั้ง	2-3 สัปดาห์/ ครั้ง	1 เดือน/ครั้ง	ไม่เคย	
6. ท่านเคยนำหัว ปลาและพุงปลาไป ใช้ประโยชน์ อื่น ๆ	98.00 (245)	-	-	-	2.00 (5)	100
7. ท่านมีการแยก ขยะที่เหลือจากการ ผลิตปลาต้มก่อนที่ นำไปทิ้ง	86.40 (216)	0.40 (1)	-	-	13.20 (33)	100
8. ท่านกำจัดวัสดุ ประเภทถุงพลาสติก โดยการเผาทำลาย เอง	-	0.40 (1)	32.40 (81)	20.80 (52)	46.40 (116)	100
9. ท่านใช้วิธีการ กำจัดเศษหัวปลา โดยการฝังกลบใน ดิน	-	-	0.40 (1)	-	99.60 (249)	100

 $\alpha = 0.80$

จากตารางที่ 7 ปัจจัยเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่จากการหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ได้ค่าของความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามเท่ากับ 0.80 และได้ใช้แบบสอบถามจำนวน 9 ข้อ เพื่อวัดเกณฑ์ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้ม ซึ่งจะพิจารณาผลการวิเคราะห์เป็นแต่ละประเด็นตามตารางที่ 7 ดังนี้

ข้อที่ 1. เกี่ยวกับเรื่องของการจัดการน้ำที่ใช้ล้างปลาในการทำปลาต้มท่านเคยนำไปรดต้นไม้ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยร้อยละ 62.00 รองลงมา คือ เคย 2-3 สัปดาห์ต่อครั้ง และ 1 เดือนต่อครั้ง ร้อยละ 14.40 และ 10.00 ตามลำดับ แสดงว่าในการจัดการน้ำของกลุ่มแม่บ้าน

นั้นไม่เคยนำน้ำล้างปลาไปรดต้นไม้เลย ซึ่งน้ำที่ใช้ล้างปลานั้นมีสารอาหารมากมายที่เป็นปุ๋ยให้ต้นไม้ได้อย่างดี

ข้อ 2. เกี่ยวกับเรื่องของการจัดการน้ำที่ใช้ล้างปลาส่วนมากท่านจะปล่อยทิ้งไปเลย พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่เคยนำน้ำที่ใช้ล้างปลาปล่อยทิ้งไปเลย ทุกครั้งทุกวัน ร้อยละ 91.60 รองลงมาคือ ไม่เคย ร้อยละ 7.60 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ยังคงมีพฤติกรรมในการใช้น้ำอย่างไม่ถูกต้อง ซึ่งน้ำที่เกิดจากการล้างปลานั้น ถ้าหากปล่อยทิ้งลงไปเลยโดยไม่ทิ้งในบ่อบำบัดน้ำเสียแล้วจะก่อให้เกิดน้ำเสียในแม่น้ำลำคลองที่อยู่ในบริเวณนั้น

ข้อ 3. ท่านมีการแยกหัวปลา เกี๊ยปลา พุงปลา และเลือดปลาก่อนทำการล้างปลาทุกครั้ง พบว่า กลุ่มแม่บ้านตอบเคยทุกครั้งทุกวัน ร้อยละ 99.20 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านมีการแยกปลาก่อนทำการล้างซึ่งเป็นความรู้เดิมและเป็นความเคยชินที่ปฏิบัติกันมานานแล้วเพื่อความสะอาด สะดวกและรวดเร็ว

ข้อ 4. ท่านเคยปล่อยน้ำล้างปลาลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคย ปล่อยน้ำล้างปลาลงในแม่น้ำลำคลอง ร้อยละ 67.20 และเคยปล่อยน้ำล้างปลาลงสู่แม่น้ำลำคลอง 1 เดือนครั้ง ร้อยละ 32.80 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านไม่เคยปล่อยน้ำล้างปลาลงสู่แม่น้ำลำคลอง ซึ่ง จากการสัมภาษณ์และได้เข้าไปในพื้นที่ทำวิจัย ส่วนใหญ่ข้างหลังสถานกลุ่มแม่บ้านทำการผลิตปลาส่วนนั้นจะเป็นฟุ้งา ซึ่งกลุ่มแม่บ้านก็จะนำน้ำที่ล้างปลาเหล่านั้นเททิ้งลงไปในพื้นที่ข้างหลังนั้น ไปในฤดูแล้งน้ำก็จะซึมลงไปใต้ดิน แต่ถ้าเป็นฤดูฝนแล้วน้ำที่ล้างปลาจะไหลไปตามสายน้ำซึ่งจะไปลงที่กว๊านพะเยา

ข้อ 5. ท่านเคยปล่อยน้ำล้างปลารวมในบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยปล่อยน้ำล้างปลารวมในบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลอง ร้อยละ 91.60 และเคยปล่อยน้ำล้างปลารวมในบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลองทุกครั้งทุกวัน ร้อยละ 8.00 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านไม่มีการจัดการน้ำที่ใช้ล้างปลาได้อย่างถูกต้อง จากการสังเกตของผู้วิจัยที่ได้เข้าไปศึกษาในพื้นที่ กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาส่วนใหญ่มิ่มีบ่อบำบัดเสียในการผลิตปลาส่วน น้ำที่ใช้ล้างปลาส่วนใหญ่ก็จะปล่อยทิ้งลงไปตามตรงนั้นเลย และผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้าน ก็ได้คำตอบมาว่า ถ้าหากมีบ่อบำบัดน้ำเสียนั้นขึ้นมาจะทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นอีก

ข้อ 6. ท่านเคยนำหัวปลาและพุงปลาไปใช้ประโยชน์อื่นๆ พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่เคยนำหัวปลาและพุงปลาไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ทุกครั้ง ทุกวัน ร้อยละ 98.00 และไม่เคยนำหัวปลาไปใช้ประโยชน์อื่นๆ ร้อยละ 2.00 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มแม่บ้านได้มีการจัดการกับของที่เหลือจากการผลิตปลาส่วน ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะนำหัวปลาไปตากแห้งและ

รมควนขาย ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง คิดว่าที่จะปล่อยให้เศษปลาที่เหลือจากการผลิตปลา สัมนั้นเน่าเหม็น ไปอย่างไม่มีประโยชน์และอาจจะสร้างโทษให้ด้วยก็ได้

ข้อ 7. ท่านมีการแยกขยะที่เหลือจากการผลิตปลาสัมก่อนที่จะนำไปทิ้ง พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่เคยแยกขยะที่เหลือจากการผลิตปลาสัมก่อนที่จะนำไปทิ้ง ทุกครั้ง ทุกวัน ร้อยละ 86.40 และไม่เคยแยกขยะที่เหลือจากการผลิตปลาสัมก่อนที่จะนำไปทิ้ง ร้อยละ 13.20 แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านจะมีการแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้ง ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในการผลิตปลาสัมในแต่ละครั้งนั้น ส่วนมากขยะที่เหลือจากการทำปลาสัมนั้นจะมีปริมาณน้อยมาก ส่วนมากจะเหลือแต่เพียงเกล็ดปลาเสียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกลุ่มแม่บ้านจึงแยกแต่เกล็ดปลาไปทิ้ง

ข้อ 8. ท่านกำจัดวัสดุประเภทพลาสติกโดยการเผาทำลายเอง พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยกำจัดวัสดุประเภทพลาสติกโดยการเผาทำลายเอง ร้อยละ 46.40 และเคยกำจัดวัสดุประเภทพลาสติกโดยการเผาทำลายเอง 2-3 สัปดาห์ครั้ง และ 1 เดือนครั้ง ร้อยละ 32.40 และ 20.80 ตามลำดับ แสดงว่า ในการกำจัดวัสดุประเภทพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านนั้นกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่ได้กำจัดเอง ซึ่งจากการสังเกตของผู้ทำวิจัยจะเห็นกลุ่มแม่บ้านนั้นนำถุงพลาสติกดังกล่าวไปทิ้งรวมกันที่กองขยะของทางเทศบาล

ข้อ 9. ท่านใช้วิธีการกำจัดเศษหัวปลา โดยการฝังกลบในดิน พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยกำจัดเศษหัวปลาโดยการฝังกลบในดิน ร้อยละ 99.60 และเคยกำจัดโดยการฝังกลบในดิน 2-3 สัปดาห์ครั้ง ร้อยละ 0.40 แสดงว่า ในการกำจัดเศษหัวปลาของกลุ่มแม่บ้านนั้นไม่ได้นำไปฝังกลบในดิน ซึ่งจากการที่กลุ่มแม่บ้านได้ตอบคำถามในข้อดังกล่าวไปแล้วนั้น ส่วนใหญ่กลุ่มแม่บ้านจะนำหัวปลาไปแปรรูปให้มีมูลค่าขึ้นมาอีกเพื่อเป็นการสร้างรายได้เพิ่มขึ้นมาอีกทางหนึ่งด้วย

จากการวิเคราะห์การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสัมของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 16.65, หน้า 49) และจากการตอบแบบสอบถามจะเห็นได้ว่า การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสัมของกลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับการจัดการน้ำ และการจัดการขยะนั้น กลุ่มแม่บ้านได้มีการจัดการที่ยังไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการจัดการน้ำ จะเห็นได้ว่าจากการตอบแบบสอบถามข้อที่ 2 เกี่ยวกับน้ำที่ใช้ล้างปลาส่วนมากกลุ่มแม่บ้านจะปล่อยให้ทิ้งลงไปแล้วทุกครั้งและทุกวัน ถึงร้อยละ 92.40 และในส่วนของข้อที่ 5 กลุ่มแม่บ้านไม่เคยปล่อยน้ำล้างปลารวมในบ่อบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยลงสู่แม่น้ำลำคลอง ถึงร้อยละ 91.60

ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสังเกตผู้วิจัยพบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่ได้สร้างบ่อบำบัดน้ำเสียในการผลิตปลาสัม ซึ่งกลุ่มแม่บ้านก็ให้คำตอบว่า ถ้าหากจะสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียก็จะทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงเพิ่มขึ้นไปอีก จึงต้องปล่อยน้ำทิ้งไปตามนั้น แต่กลุ่มแม่บ้านไม่มองถึงประเด็นเกี่ยวกับน้ำที่ปล่อยทิ้งลงไปแล้วจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น หลังจากตัดข้อความที่ใช้ไม่ได้ ออกไปแล้วจึงทำการหาคะแนนรวมของแต่ละตัวแปรก่อน ซึ่งเมื่อได้คะแนนรวมของทุกตัวแปรแล้ว จะหาค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆซึ่งสถิติที่ใช้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระเป็นนามมาตราหรืออันดับมาตรา เมื่อมาหาความสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่เป็นมาตราช่วงชั้น ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนของแต่ละกลุ่มและนำมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย t - test

2. ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่เป็นมาตราช่วงชั้น สถิติที่ใช้วัดขนาดพิสัยใช้ Pearson's Correlation Coefficient (r) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติด้วย Anova (F- test)

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่เป็นนามมาตราและตัวแปรตามเป็นมาตราช่วงชั้น ในที่นี้ตัวแปรอิสระได้แก่ กลุ่มเครือข่ายทางสังคม ในตอนแรกมี 5 กลุ่มแต่เนื่องจากเงื่อนไขของ t - test นั้นเป็นการเปรียบเทียบของกลุ่ม 2 กลุ่ม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาจัดกลุ่มใหม่ ดังนี้

ตัวแปรเดิม ดังนี้

1. กลุ่มเกษตร
2. กลุ่มสหกรณ์และการเกษตร
3. กลุ่มออมทรัพย์
4. กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
5. อื่นๆ

ตัวแปรที่นำมาจัดกลุ่มใหม่ ดังนี้

1. กลุ่มเกษตร, กลุ่มสหกรณ์และการเกษตร
2. กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์, กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์, อื่นๆ

ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างทางเครือข่ายทางสังคมเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆเนื่องจากกลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มเพื่อการเกษตรมากกว่า กลุ่มอาชีพที่ 2 หลังจากนั้นนำตัวแปร สถานภาพทางสังคม และเครือข่ายทางสังคม มาหาสหสัมพันธ์กับตัวแปรตามที่อยู่ในระดับมาตราช่วงชั้นด้วยการหานัยสำคัญทางสถิติด้วย t - test สำหรับวิธีการทดสอบความเท่ากันของความแปรปรวนจะใช้วิธีการทดสอบของ Levene's (Levene's Test for Equality of Variances) โดยใช้สถิติ Anova (F-test) ถ้าหากการทดสอบของค่า F พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ความแปรปรวนไม่เท่ากัน (Unequal Variance) หรือถ้าหากค่าทดสอบของค่า F พบว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ความแปรปรวนเท่ากัน

(Equal Variance) และจากการที่ผู้วิจัยได้หาความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งหมดแล้วพบค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรซึ่งเป็นข้อค้นพบตามกรอบดังนี้

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกบ้านสันเวียงใหม่ จำแนกตามสถานภาพทางสังคม

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

		N	μ	σ	Std, Error Mean
ความรู้	กลุ่มผู้นำ	5	6.80	1.64	0.73
	สมาชิก	245	4.91	1.58	0.10
KTOTAL		t	df	P	Std, Error Difference
EQUAL VARIANCE		2.63	248.00	0.01	1.88
UNEQUAL VARIANCE		2.54	4.15	0.06	1.88

Levene's Test for Equality of Variances F = 0.003, P = 0.99

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้นำมีค่าเฉลี่ยของความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกเท่ากับ 6.80 ส่วนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 ต่างกันถึง 1.89 ดังนั้นแสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้นำจะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่มากกว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่เพราะส่วนใหญ่แล้วในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ นั้น กลุ่มผู้นำจะมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านความรู้อย่างมีนัยทางสถิติ ($t = 2.63$, $P \leq 0.01$)

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกบ้านสันเวียงใหม่ จำแนกตามการเข้าร่วมเครือข่ายทางสังคม

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

		N	μ	σ	Std, Error Mean
ความรู้	กลุ่มเกษตรกร	147	4.70	1.62	0.13
	กลุ่มออทริพัทธ์	103	5.32	1.50	0.15
KTOTAL		t	df	P	Std, Error Difference
EQUAL VARIANCE		-3.01	248.00	0.00	-0.62
UNEQUAL VARIANCE		2.54	4.15	0.00	-0.62

Levene's Test for Equality of Variances F = 0.000, P = 0.99

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยของความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาฝึ้ม เท่ากับ 4.70 ส่วนกลุ่มออมทรัพย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.32 ต่างกัน 0.62 ดังนั้นจะพบว่า กลุ่มออมทรัพย์มีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาฝึ้มมากกว่ากลุ่มเกษตรกร จากการสังเกตของผู้วิจัย กลุ่มออมทรัพย์นั้นจะมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมและมีการพบปะกับบุคคลต่างๆมากมายหลายอาชีพมากกว่ากลุ่มเกษตรกร จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านความรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -3.01, P \leq 0.01$)

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ข่าวสารในการจัดการ
ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จำแนกตามการเข้าร่วมเครือข่ายทางสังคม

จำนวนประชากรตัวอย่าง = 250

		N	μ	σ	Std,Error Mean
การรับรู้ข่าวสาร	กลุ่มเกษตรกร	147	5.60	4.63	0.38
	กลุ่มออมทรัพย์	103	7.42	6.62	0.65
ITTOTAL	t	df	P	Std,Error Difference	
EQUAL VARIANCE	-2.56	248.00	0.011	-1.82	
UNEQUAL VARIANCE	-2.41	170.09	0.017	-1.82	

Levene's Test for Equality of Variances $F = 28.79, P = 0.00$

จากตารางแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยในการรับรู้ข่าวสารในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เท่ากับ 5.60 และ กลุ่มออมทรัพย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.42 ต่างกันถึง 1.82 แสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มประชากรตัวอย่างนั้นกลุ่มออมทรัพย์มีการรับรู้ข่าวสารในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มเกษตรกร เพราะว่า กลุ่มออมทรัพย์นั้นมีกำลังทรัพย์มากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่จะมาบริโภคข่าวสารต่างๆ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กลุ่มออมทรัพย์ส่วนใหญ่จะมีเงินหมุนเวียนดีกว่ากลุ่มเกษตรกร เนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และยังเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จึงมีเงินหมุนเวียนมากกว่ากลุ่มเกษตรกร และ กลุ่มออมทรัพย์เองนั้นก็มีการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งมีโอกาสในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารจากบุคคลหลากหลายอาชีพ จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านการรับรู้ข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = -2.56, P \leq 0.05$)

จากการหาค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร ได้ทำการตัดข้อคำถามที่ทำให้คะแนนต่ำทิ้งลงไปซึ่งจะเหลือตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 11 แสดงคะแนน ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัว

ตัวแปร	จำนวนข้อ	คะแนนรวม	ค่าเบี่ยงเบน	
			ค่าเฉลี่ย μ	มาตรฐาน σ
การรับรู้ข่าวสาร	9	27	6.35	5.60
การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	13	52	5.44	4.10
ความคาดหวังทางสังคม	6	24	5.97	4.21
ความรู้	9	9	4.96	1.60
ทัศนคติ	12	48	31.50	3.11
การจัดการ	9	36	16.65	2.20

เมื่อได้คะแนนรวมของทุกตัวแปรแล้วจะได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆดังตารางข้างล่างนี้

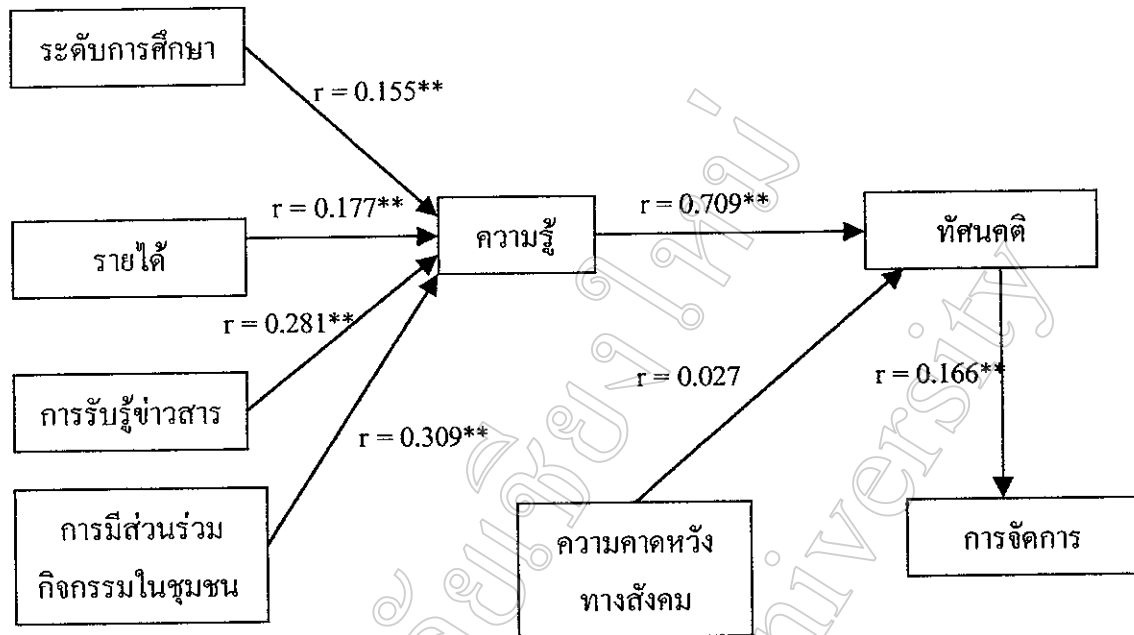
ตารางที่ 12 ค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ แสดงผลดังนี้

	การศึกษา รายได้	การรับรู้ข่าวสาร	การเข้าร่วมกิจกรรม	ความคาดหวังทางสังคม	ความรู้	ทัศนคติ	การจัดการ
การศึกษา 1.000	-0.050	0.187**	0.036	0.039	0.155**	0.162**	0.047
รายได้	1.000	0.202**	0.162**	0.187**	0.117**	0.063	-0.068
การรับรู้ข่าวสาร		1.000	0.640**	0.682**	0.281**	0.311**	-0.270**
การเข้าร่วมกิจกรรม			1.000	0.670**	0.309**	0.295**	-0.028
ความคาดหวังทางสังคม				1.000	0.177**	0.027	-0.245**
ความรู้					1.000	0.709**	0.062
ทัศนคติ						1.000	0.166**
การจัดการ							1.000

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางข้างบนสามารถอธิบายในรูปของกรอบแนวคิดตามค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรดังนี้

สรุปค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวตามกรอบความคิดที่ตั้งไว้ในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค่าสหสัมพันธ์ค่า(r)	นัยสำคัญทางสถิติ(P)
ระดับการศึกษา	ความรู้	0.155**	0.014
รายได้	ความรู้	0.117**	0.003
การรับรู้ข่าวสาร	ความรู้	0.281**	0.000
การมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน	ความรู้	0.309**	0.000
ความรู้	ทัศนคติ	0.709**	0.000
ทัศนคติ	การจัดการ	0.166**	0.009
ความคาดหวังทางสังคม	ทัศนคติ	0.027	0.666

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 * ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวจากกรอบคิด

ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความรู้

คะแนนความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตพลาสติกของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.155, P \leq 0.05$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มเล็กน้อยที่จะมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับกลุ่มแม่บ้าน พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูง นั้น จะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่สูง เนื่องจากว่า ในการพูดคุยกันเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมแล้วส่วนใหญ่กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาที่สูงนั้นจะตอบและพูดคุยถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมได้ดีกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่ำ

จากการตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 31.50 จากหน้า 49) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถ้ากลุ่มแม่บ้านมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไปนั้นก็จะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ สุพจน์ เพชรกรรพุม (2532) พบว่า ปลัดอำเภอที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบทมากกว่าปลัดอำเภอที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ หทัยรัตน์ วัฒนพฤกษ์ (2540) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจของมัคคุเทศก์ในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการนำไปเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมัคคุเทศก์ที่จดทะเบียนกับสำนักงานทะเบียนมัคคุเทศก์จังหวัดเชียงใหม่ 200 คน พบว่า มัคคุเทศก์ที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากกว่ามัคคุเทศก์ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้มีกับความรู้

รายได้มีความสัมพันธ์กับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.117, P \leq 0.01$) หมายถึง กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูง ก็จะมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มสูงตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนั้นจะมีการศึกษาที่สูงตามไปด้วย เนื่องจากรายได้ที่สูงขึ้นเป็นปัจจัยที่สำคัญในการศึกษา คือ เมื่อมีรายได้สูงก็สามารถที่จะเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปอีกได้ ซึ่งการศึกษานี้ก็จะส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมสูงขึ้นไปอีก นอกจากนี้จากการสังเกตของผู้ศึกษายังพบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนั้น ส่วนมากจะเป็นเจ้าของกิจการที่ผลิตปลาต้ม ซึ่งเมื่อมีรายได้สูงแล้วก็จะมีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้ต่ำ ดังนั้น รายได้จึงมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและการรับรู้ข่าวสารที่จะส่งผลต่อความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาต้ม แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงจะมีความรู้ในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับความรูู้

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับความรูู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.281$, $P \leq 0.01$) แสดงว่า ยิ่งกลุ่มแม่บ้านมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูง ก็จะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับที่สูงตามไปด้วย

จากการตอบแบบสอบถามตารางที่ 2 ร้อยของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามแหล่งความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะได้รับความรูู้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีความถี่ทุกครั้งทุกวัน ซึ่งเป็นการรับรู้ข่าวสารที่มีความถี่มากที่สุดกว่าการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งอื่นๆ และประกอบกับการที่กลุ่มแม่บ้านมีความรูู้เดิมอยู่แล้วจากประสบการณ์และการดำเนินชีวิตในปัจจุบันมาช่วยในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดจึงส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านมีความรูู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดเพิ่มขึ้นไปอีกด้วย

จากการเข้าไปในชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงนั้น ส่วนมากจะมีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนสูงตามไปด้วย จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านที่ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงนั้น ไปเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนสูง ($r = 0.640 \leq 0.01$) ตามไปด้วยและเมื่อมีการรับรู้ข่าวสารสูงแล้วเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนสูงนั้นก็ทำให้มีความรูู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาสดสูงตามไปด้วย แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ข่าวสารในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงก็จะส่งผลให้มีความรูู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดสูงตามไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน กับความรูู้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน มีความสัมพันธ์กับความรูู้ในการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสด อยู่ในระดับปานกลางและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.309$, $P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า ยิ่งกลุ่มแม่บ้านมีส่วนร่วมในกิจกรรมในเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมสูง ก็จะส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านมีความรูู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดสูงตามไปด้วย

จากการตอบแบบสอบถาม กลุ่มแม่บ้านมีการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายต่างๆ ทางกลุ่มเศรษฐกิจ มากที่สุดคือกลุ่มผู้ผลิตปลาสด กลุ่มแม่บ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ตนเองให้ความสนใจและกำลังปฏิบัติอยู่ซึ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มนี้เองกลุ่มแม่บ้านก็ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรูู้ จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านมีความรูู้ในการจัดการปัญหา สิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 4.96 หน้า 49) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่ตน

เองกำลังทำอยู่และให้ความสนใจที่จะปฏิบัตินั้นมากก็จะส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มมากตามขึ้นไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับ ทักษะ

ความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่มีความสัมพันธ์กับ ทักษะของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มบ้านสันเวียงใหม่ อยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.709$, $P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า ถ้ากลุ่มแม่บ้านที่มีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูง ยังมีทักษะในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่จะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมมากและประกอบกับความรู้ที่สั่งสมมาจากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วและการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านมีทักษะที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้ม และจะเห็นได้จากการตอบแบบสอบถามในเรื่องของความรู้ในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 4.96 จากหน้า 49) และทักษะของผู้หญิงที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มบ้านสันเวียงใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 31.50 จากหน้า 49) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มสูง นั้นจะมีทักษะที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมตามไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะกับการจัดการ

ทักษะที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่มีความสัมพันธ์กับ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ อยู่ในระดับต่ำ และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.166$, $P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า ถ้ากลุ่มแม่บ้านที่มีทักษะที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มมากก็จะส่งผลให้มีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มมากตามไปด้วย

ซึ่งจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีทักษะต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 31.50 จากหน้า 49) โดยภาพรวมแล้วกลุ่มแม่บ้านนั้นจะมีทักษะที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มและยังส่งผลไปถึงการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้ม

ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังทางสังคมกับ ทัศนคติ

อธิบายได้ว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มแม่บ้านจะมีทัศนคติที่ดีที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาส้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ แต่คนในชุมชนก็ไม่ได้มีความคาดหวังให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน จากตารางที่ 4 ร้อยละของความคาดหวังของบุคคลที่เคยคุยหรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ร้อยละ 73.20 ที่เคยพูดคุยและถูกชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน จากผู้นำชุมชน (ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระ) แต่ในทางกลับกันบุคคลที่ใกล้ชิดเช่น พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง กลับไม่เคยพูด หรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนเลย และในส่วนของกิจกรรมมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนนั้น กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน แต่กลุ่มแม่บ้านเองก็จะเข้าร่วมเพียงกลุ่มผู้ผลิตปลาส้มเพียงกลุ่มเดียว เพราะว่า เป็นกลุ่มที่ตนกำลังทำอยู่และสร้างรายได้ให้กับตนเอง

จากการทำวิจัยโดยใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างทั้งหมด เป็นกลุ่มแม่บ้านส่วนมากจะพบว่า กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มักจะยึดตัวเองเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจมากกว่าที่จะสนใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบข้าง สาเหตุก็มาจาก กลุ่มแม่บ้านมีอายุมากพอแล้วและประกอบกับผ่านประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมามากแล้วจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่าง ได้ยาก เหมือนกับสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนคดง่าย ไม้แก่คดยาก” ซึ่งตามปกติวิสัยของคนไทยที่จะมีนิสัยหรือความเคยชินที่มีอยู่ว่า ใครพูดอะไรก็จะเห็นคล้อยตามไปหมด และใครแนะนำอะไรก็จะเชื่อและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าหากให้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นจริงเป็นจังก็ไม่ทำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรี โคมินและสนธิ สมัครการ (2522) ที่ทำการวิจัยเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมของคนไทย พบว่า ค่าเฉลี่ยสัมพันธ์ของค่านิยมวิถีปฏิบัติของคนไทย ในหัวข้อความเป็นตัวของตัวเอง เป็นค่านิยมที่สำคัญที่สุดสำหรับคนไทยทั้งชาย และหญิงไม่ว่าจะอยู่ตามเมืองหรือชนบท และไม่ว่าจะอายุเท่าใด หรือแม้แต่อาชีพที่แตกต่างกันทั้งหมดนี้ล้วนต้องการความเป็นตัวเองเสมอทุกคนจะเชื่อมั่นในความคิดของตัวเองเป็นหลัก

สรุปค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวของผลสืบเนื่องจากการรอบความคิดที่ตั้งไว้ในการวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	นัยสำคัญทางสถิติ(P)
การศึกษา	การรับรู้ข่าวสาร	0.187**	0.003
การศึกษา	ทัศนคติ	0.162**	0.010
รายได้	การรับรู้ข่าวสาร	0.202**	0.001
รายได้	การเข้าร่วมกิจกรรม	0.162**	0.011

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	นัยสำคัญทางสถิติ(P)
รายได้	ความคาดหวังทางสังคม	0.187**	0.003
การรับรู้ข่าวสาร	การเข้าร่วมกิจกรรม	0.640**	0.000
การรับรู้ข่าวสาร	ความคาดหวังทางสังคม	0.682**	0.000
การรับรู้ข่าวสาร	ทัศนคติ	0.311**	0.000
การรับรู้ข่าวสาร	การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม	-0.270**	0.000
ความคาดหวังทางสังคม	การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	0.670**	0.000
ทัศนคติ	การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน	0.295**	0.000
ความคาดหวังทางสังคม	การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม	-0.245**	0.000
ความคาดหวังทางสังคม	ความรู้	0.177**	0.005

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากผลการสรุปค่าสัมประสิทธิ์ข้างต้นนี้ สามารถอธิบายผลที่ได้สืบเนื่องจากกรอบความคิดที่ได้ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งถือว่าเป็นข้อค้นพบใหม่ ตามค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ได้ดังนี้

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแต่ละตัวจากผลสืบเนื่องของกรอบความคิดระหว่างตัวแปร ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับ การรับรู้ข่าวสาร

การศึกษามีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.187, P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีการรับรู้ข่าวสารสูงตามไปด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงนั้นจะมีการรับรู้ข่าวสารสูงตามไปด้วย เนื่องจาก กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาที่สูงนั้น จะมีปัจจัยทางด้านรายได้และมีฐานะทางเศรษฐกิจเข้ามาเสริมจึงส่งผลทำให้มีโอกาสที่จะเลือกรับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ ได้มากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้ต่ำ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับ ทัศนคติ

การศึกษามีความสัมพันธ์กับทัศนคติอยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.162, P \leq 0.05$) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติสูงตามไปด้วย

ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาที่สูงนั้นจะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงและส่งผลมาถึงทัศนคติที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้ม เพราะว่า การศึกษาที่ได้รับนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการจัดเวลาจากครู อาจารย์ที่สอนในสถานศึกษานั้น แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นไปจะมีทัศนคติในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ โสภณ เดชมา (2524) ศึกษาถึงทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้โดยขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา และพบว่า ภายหลังจากที่นักศึกษาได้เข้ามาศึกษาในวิทยาลัยครูแล้ว จะมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงขึ้นกว่าก่อนเข้ามาศึกษา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้มีความสัมพันธ์การรับรู้ข่าวสาร

รายได้มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารอยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.202, P < 0.01$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูง จะมีการรับรู้ข่าวสารในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนั้นจะมีปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่จะจัดหาสื่อต่างๆที่เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม เช่น โทรทัศน์ ได้มากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ต่ำ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนี้ได้รับข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ต่ำ

จากการตอบแบบสอบถามรายได้เฉลี่ยของกลุ่มแม่บ้านอยู่ในระดับ 2,500 บาท/เดือน ซึ่งนับว่าเป็นระดับรายได้ที่ค่อนข้างน้อย และในส่วนของกรรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 6.35 จากหน้า 49) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านมีรายได้น้อยจึงทำให้มีการรับรู้ข่าวสารน้อยตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย อาจจะเป็นไปได้ว่า กลุ่มแม่บ้านมีระดับรายได้ที่น้อยนั้นมีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารจากแหล่งต่างๆ น้อยตามไปด้วยซึ่งอาจจะเนื่องมาจากเวลาส่วนใหญ่ที่เหลือจากงานประจำกลุ่มแม่บ้านก็จะหางานเพื่อสร้างรายได้เพื่อช่วยเหลือเศรษฐกิจของครอบครัว จึงไม่มีเวลามากนักที่จะได้รับความรู้จากแหล่งข่าวสารอื่นมากมายนัก เพราะกลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ก็จะได้รับความรู้ข่าวสารจากแหล่งเดียวอยู่แล้ว คือจากผู้นำชุมชน ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้านที่กระจายข่าวตามหอกระจายข่าวของทางหมู่บ้านในตอนเช้าหรือตอนเย็นตามโอกาสอันสมควร

4. ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับ การเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

รายได้มีความสัมพันธ์ กับ การเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายทางสังคมในกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม ในระดับต่ำแต่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.202,$

$P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูง จะมีแนวโน้มที่จะทำให้มีการเข้าร่วม กิจกรรมสูงตามไปด้วย

จากการที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนั้นจะมีคนให้ความเคารพและให้ความคาดหวังทางสังคมไว้มาก จึงส่งผลให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้น้อย เพราะว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนั้นไม่ต้องทำงานหนักเหมือนกับกลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้น้อยที่ต้องทำงานเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว ซึ่งในแต่ละครอบครัวนั้นจะมีลูก 2-3 คนและกำลังศึกษาอยู่ และในปัจจุบันนี้การศึกษาอย่างน้อยก็ต้องจบปริญญาตรี จึงทำให้รายจ่ายของครอบครัวต้องเพิ่มขึ้น จึงส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้น้อยนั้นไม่มีเวลามากพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม เหมือนกับกลุ่ม แม่บ้านที่มีระดับรายได้สูง

แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนั้นจะมีเวลาและโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมสูงตาม ไปด้วย

5. ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับ ความคาดหวังทางสังคม

รายได้มีความสัมพันธ์กับ ความคาดหวังทางสังคม อยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.187, P \leq 0.01$) แสดงว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับมีรายได้สูง จะถูกคนในชุมชนมีความคาดหวังทางสังคมที่จะให้มีการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย เพราะว่า เมื่อมีรายได้ที่สูงแล้ว ก็มีกำลังทรัพย์ ดังนั้นเมื่อเข้าร่วมในกิจกรรมในชุมชน จึงทำให้บุคคลในชุมชนมีความคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในการกระทำอะไรต่างๆ ให้กับสังคม และจากการตอบแบบสอบถามนั้น กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่มีระดับรายได้เฉลี่ยประมาณ 2,500 บาท/เดือน ซึ่งถือว่ากลุ่มแม่บ้านมีระดับรายได้ที่อยู่ในระดับน้อยมาก และความคาดหวังทางสังคมของบุคคลที่เคยพูดหรือ ชักชวนให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 5.97 หน้า 49) แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านมีรายได้น้อย ความคาดหวังทางสังคมที่มีต่อกลุ่มแม่บ้านก็น้อยตามไปด้วย เพราะว่า เมื่อกลุ่มแม่บ้านมีรายได้น้อยแล้ว ก็ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำมาหากินเพื่อสร้างรายได้และช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว จึงทำให้ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนมากมายนัก ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนไม่มีความคาดหวังต่อกลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ต่ำให้เข้าไปมีบทบาทในการกระทำในสิ่งนั้น

6. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

การรับรู้ข่าวสารมีความสัมพันธ์กับ การเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ($r = 0.640, P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงแสดงว่ามีแนวโน้มที่จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมากนั้น ส่วนมากจะมีระดับรายได้ที่สูง เพราะว่ามีกำลังทรัพย์ที่พอจะบริโภคสื่อต่างๆ จึงทำให้มีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารมากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ต่ำ และส่วนหนึ่งกลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนี้จะถูกบุคคลในชุมชนให้ความคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในชุมชน ซึ่งกลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนี้จะเป็กำลังทรัพย์ที่สำคัญของคนในชุมชน ซึ่งเมื่อมีการทำกิจกรรมอะไรต่างๆ ในชุมชนนี้กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงนี้จะได้รับเชิญให้เข้าร่วมกิจกรรมและขอให้มีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายต่างๆ ประกอบกันไปด้วย จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้สูงมีโอกาสและได้เข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคม และกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ต่ำ

7. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับความคาดหวังทางสังคม

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของบุคคลที่เคยพูดคุยหรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับสูงและมีความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ ($r = 0.682, P \leq 0.01$) หมายถึงกลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมาก ก็จะมีแนวโน้มถูกบุคคลในชุมชนให้ความคาดหวังเข้าไปมีบทบาทในชุมชนนั้นมากตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารมากนั้น จะมีรายได้สูงเพราะมีกำลังทรัพย์มากพอที่จะบริโภคสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้มีการรับรู้ข่าวสารได้มากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ต่ำ และกลุ่มแม่บ้านที่มีระดับรายได้ที่สูงนี้ ก็จะมีการรับรู้ข่าวสารสูงตามไปด้วย จึงส่งผลทำให้บุคคลในชุมชนมีความคาดหวังที่จะให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนสูงตามไปด้วย

แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูง ก็จะถูกบุคคลในชุมชนคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนสูงตามไปด้วย

8. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับทัศนคติ

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับปานกลางและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.311$, $P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนสูงก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

แสดงให้เห็นว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมากนั้นจะส่งผลให้มีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นก่อนให้มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดเพิ่มตามขึ้นไปด้วย

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาสดนั้น พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารมากนั้น จะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดมากตามขึ้นไปด้วยแล้วทำให้กลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม และจากการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มแม่บ้านที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 31.50 หน้า 49)

9. ความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับการจัดการ

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ในระดับต่ำแต่นัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.270$, $P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงจะมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดต่ำ

จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชน พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดสูงนั้น จะมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ในการจัดการนั้นกลุ่มแม่บ้านมีการจัดการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดต่ำ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า ในการจัดการน้ำล้างปลาของกลุ่มแม่บ้านนั้น กลุ่มแม่บ้านได้เททิ้งลงไปตรงนั้น โดยจะปล่อยให้ น้ำล้างปลานั้นไหลไปตามคูคลองและลงสู่แม่น้ำเองไปตามธรรมชาติ โดยไม่มีการบำบัดเสียก่อน ซึ่งเหตุผลที่กลุ่มแม่บ้านนั้นต้องปล่อยน้ำล้างปลาให้ไหลไปตามคูคลองนั้น ก็เพราะว่า กลุ่มแม่บ้านไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียที่จะมาช่วยในการบำบัดน้ำล้างปลาในการทำปลาสดในแต่ละครั้งจึงทำให้ต้องปล่อยน้ำล้างปลาไปตรงนั้นเลย

จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาสดของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 4.96

หน้า 49) และกลุ่มแม่บ้านมีทัศนคติต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 31.50 หน้า 49) แต่ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 16.65 หน้า 49) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่ากลุ่มแม่บ้านการรับรู้ข่าวสารสูง มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ในทางปฏิบัติกลุ่มแม่บ้านมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้าน สันเวียงใหม่อยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 16.65 หน้า 49)

10. ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังทางสังคมกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน
ความคาดหวังทางสังคมของบุคคลที่เคยพูดคุยหรือชักชวนให้กลุ่มแม่บ้านเข้าไปมีบทบาทในจัดการการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.670, P \leq 0.01$) แสดงว่า ยังมีบุคคลในชุมชนความคาดหวังทางสังคมทางสังคมสูง ก็ยังทำให้มีการเข้าร่วมกิจกรรมสูงตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ถูกคนในชุมชนคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในสังคมนั้น จะมีการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมากตามไปด้วย จะเห็นได้จากการที่กลุ่มแม่บ้านนั้นมีความคาดหวังให้ประธานกลุ่มแม่บ้านได้เข้าไปมีบทบาทต่างๆในชุมชน เมื่อทุกคนมีความคาดหวังให้ประธานกลุ่มแม่บ้านแล้วก็จะส่งผลให้ประธานกลุ่มแม่บ้านต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และมีการพบปะพูดคุยเพื่อการติดต่อประสานงานต่างๆ ให้ได้สะดวกจึงต้องส่งผลให้ต้องเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นไปด้วย

11. ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมกิจกรรมในเครือข่ายกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.295, P \leq 0.01$) อธิบายได้ว่า ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นแล้วจะส่งผลทำให้เกิดการปฏิบัติและอยากเข้าร่วมกิจกรรมในส่วนนั้น จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 31.50 หน้า 49) จึงส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านมีการเข้าร่วมกิจกรรม จากตารางที่ 3 ร้อยละของประชากรตัวอย่าง จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมในกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ผู้ผลิตปลาต้ม 1 เดือนครั้งร้อยละ 72.80 เป็นเพราะว่า กลุ่มแม่บ้านมีความคาดหวังว่าสิ่งที่ตนเข้าร่วมนั้นจะก่อให้เกิดผลประโยชน์จากสิ่งนั้น จึงทำให้มีทัศนคติ

ที่ติดต่อกันที่คนกำลังทำอยู่นั้น ซึ่งสอดคล้องกับ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ได้อธิบายไว้ว่า ทักษะคือ เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่างๆรอบตัว เช่น บุคคล เหตุการณ์ สถานที่ และพฤติกรรม การปฏิบัติของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ นั้นเป็นผลมาจากทักษะที่มีต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ โดยตรง (object) และทักษะที่มีต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อม (situation) ซึ่งทักษะนี้จะส่งผลต่อการปฏิบัติของบุคคลเมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสมและยังมีผลต่อความตั้งใจของบุคคลด้วย แต่ทั้งนี้การปฏิบัติไม่ได้มีผลมาจากทักษะเพียงปัจจัยเดียว หากแต่ยังมีองค์ประกอบอย่างอื่นด้วย เช่น บรรทัดฐานทางสังคม สิ่งที่บุคคลคาดหวังว่าจะได้รับและนิสัยของบุคคล ซึ่งความตั้งใจของบุคคลจะสามารถทำนายสิ่งทีบุคคลจะปฏิบัติได้

12. ความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามระหว่างความคาดหวังทางสังคมกับ การจัดการความคาดหวังของบุคคลที่เคยพูดคุยหรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในชุมชนมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับ การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -0.245, P \leq 0.01$) แสดงให้เห็นว่า ยิ่งบุคคลในชุมชนมีความคาดหวังทางสังคมต่อกลุ่มแม่บ้านสูง ก็จะมีแนวโน้มในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มต่ำตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่บุคคลในชุมชนมีความคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนสูงนั้น จะมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มต่ำ และจากการสัมภาษณ์ กลุ่มแม่บ้านที่บุคคลในชุมชนมีความคาดหวังให้มีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น พบว่า ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้ม นั้นทำได้ยากเพราะมันไม่ได้อยู่ในวิถีชีวิตประจำเหมือนกิจกรรมในชุมชน ซึ่งในการผลิตปลาต้มในแต่ละครั้งนั้นต้องใช้น้ำจำนวนมากในการล้างปลา และประกอบกับสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการผลิตปลาต้ม ซึ่งในปัจจุบันนี้ยังไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพพอที่จะมาแก้ไขปัญหาล้างปลาต้ม และไม่มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะมาสร้างบ่อบำบัดน้ำเสีย และต้องเพิ่มต้นทุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าน้ำ ค่าไฟในการบำบัดน้ำเสียดังกล่าวนั้นเพิ่มขึ้นไปอีก จึงทำให้ในปัจจุบันนี้ยังมีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มยังไม่ถูกต้องมากนัก และจากการตอบแบบสอบถามนั้น จะเห็นได้ว่า การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่อยู่ในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย = 16.65 หน้า 49)

13. ความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังทางสังคมกับ ความรู้

ความคาดหวังของบุคคลที่เคยพูดคุยหรือชักชวนให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีความสัมพันธ์กับ ความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิต

ปลาต้มอยู่ในระดับต่ำและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.177, P \leq 0.01$) หมายถึง กลุ่มแม่บ้านที่ถูกบุคคลในชุมชนมีความคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูง จะมีแนวโน้มว่าจะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมมาก บุคคลในชุมชนก็จะมีมีความคาดหวังให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนมากเช่นกัน เพราะว่า กลุ่มแม่บ้านที่บุคคลในชุมชนมีความคาดหวังนั้นโดยส่วนมากจะเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง และมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มสูงตามไปด้วย จึงทำให้ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำกลุ่ม ให้เข้าไปเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานงาน และเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายทางกลุ่มทางเศรษฐกิจ กลุ่มทางสังคมและกลุ่มทางสิ่งแวดล้อมแทน ดังนั้นจึงส่งผลทำให้บุคคลในชุมชนให้ความคาดหวังให้เพิ่มมากขึ้น

แสดงให้เห็นว่า บุคคลในชุมชนจะให้ความคาดหวัง ต่อกลุ่มแม่บ้านที่มีความรู้สูงให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

สรุปข้อค้นพบที่ได้เมื่อเทียบกับตัวแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของโรเบิร์ต ฮอร์นิก

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาตัวแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ Hornik (1990) มาประยุกต์ใช้กับพฤติกรรมจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตปลาต้มของกลุ่มแม่บ้านสันเวียงใหม่ จากการศึกษาสามารถจะแยกสรุปประเด็น ได้ดังนี้

1. ตัวแบบโครงสร้างทางสังคม ที่มีผลต่อพฤติกรรม ซึ่งหมายถึง การที่บุคคลจะแสดง พฤติกรรมขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม เช่น กฎหมายที่บังคับ กิจกรรมการรวมกลุ่มภายในสังคม ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้มนี้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน ซึ่งในการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนของกลุ่มแม่บ้านนั้นส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านนั้นมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาต้มมากยิ่งขึ้น และยังส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้มนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาต้มตามไปด้วย

ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปพูดคุยกับกลุ่มแม่บ้านนั้น พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้มนั้นมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นซึ่งรูปแบบในการทำปลาต้มนั้นจะเป็นรูปแบบของสหกรณ์ที่มีการแบ่งเงินปันผลให้กับสมาชิกทุกปี และหน่วยงานรัฐนั้นก็ได้นำไปให้ความช่วยเหลือ และให้ความรู้แก่กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้ม

2. รูปแบบความคาดหวังทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมเฉพาะที่แสดงออกมาของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแสดงให้เห็นในรูปของภาพลักษณ์ โดยรวมของสังคมมากกว่าที่จะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย พบว่า บุคคลในชุมชนนี้ไม่มีความคาดหวังต่อกลุ่มแม่บ้านที่จะให้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาต้ม จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านนั้น ไม่มีความกระตือรือร้นในการที่จะจัดการเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาต้มในชุมชนแต่อย่างใด

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้มบ้านสันเวียงใหม่นี้ยังมีการจัดการเกี่ยวกับน้ำและขยะที่เกิดจากการผลิตปลาต้มนั้นยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งน้ำล้างปลาส่วนใหญ่ในกลุ่มแม่บ้านนั้นจะเททิ้งไปตรงที่ผลิตนั้นเลย ซึ่งไม่มีการผ่านบ่อบำบัดน้ำเสีย และในการผลิตปลาต้มนี้เองก็ไม่มีบ่อบำบัดน้ำเสีย จึงทำให้ต้องปล่อยน้ำล้างปลาให้ไหลไปตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้แม่น้ำลำคลองเกิดการเน่าเสียได้ ซึ่งเมื่อบุคคลในชุมชนนั้นไม่พูดหรือชักชวน แนะนำให้กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้มนั้นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่กระทำอยู่ด้วยความเคยชินนั้นแล้ว ก็จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใหม่ขึ้นมาได้

3. รูปแบบโครงสร้างคุณสมบัติส่วนบุคคล ได้แก่ โครงสร้างทางด้าน เพศ อาชีพ รายได้ การรับรู้ข่าวสาร ฯลฯ ปัจจัยแวดล้อมของบุคคลที่มีส่วนอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคคล และบุคคลที่อยู่ในสถานภาพที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้และสถานภาพที่แตกต่างกันนั้นจะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันไปด้วย ดังจะเห็นได้จากกลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนั้นจะมีโอกาสที่จะเลือกรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจากแหล่งต่างๆ ได้มากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้น้อย และกลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนั้นก็เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนมากกว่า กลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้น้อยอีกเช่นกัน เมื่อกลุ่มแม่บ้านที่รายได้สูง และมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงแล้วก็จะส่งให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสูงตามไปด้วย

ดังนั้น จะแสดงให้เห็นว่า รูปแบบโครงสร้างคุณสมบัติส่วนบุคคลนี้มีความเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับพฤติกรรมส่วนบุคคลที่จะทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา

4. รูปแบบของการรับรู้ เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่มนุษย์คิด ซึ่งได้แก่ ความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และความเข้าใจในสิ่งต่างๆ นั่นก็หมายถึงว่า มนุษย์ทุกคนเมื่อมีความรู้และความตระหนักเกิดขึ้น ก็จะไปกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ออกมา ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มแม่บ้านที่ผลิตปลาต้มที่มีรายได้สูงนั้นจะมีความรู้ในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตปลาต้มสูงตามไปด้วย เนื่องจากว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนี้มีโอกาสในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมากกว่ากลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้น้อย

และเมื่อกลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้สูงนี้มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่สูงแล้วก็จะทำให้เกิดมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตพลาสติกและส่งผลทำให้กลุ่มแม่บ้านนั้นมีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตพลาสติกแล้วจึงก่อให้เกิดพฤติกรรมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการผลิตพลาสติกตามมา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University